

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
oraz Wojskowej Służby Polek
87-100 Toruń, ul. Podmurza 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Zalozono 5. 12. 2006
AF

Kościuszyna
JOW Gr. P. - AK
"Szybelki"
Skwierawski Alfons
ps. "Pietruszka"

M: 1346/2203 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TEGZKI — Skwierawski Antoni

T: M. 1346/2200 Pom

Kościelny nr JOM Gr. Iⁿ
— CAK „Szyzaki”

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 — relacja właściwa k. 5 s. 1-5

I/2 — dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —

I/3 — inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

III/1 — dot. rodziny relatora —

III/2 — dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — dot. ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — dot. ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — Inne... —

IV. Korespondencja

V. Wyplisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) k. 2

VI. Fotografie brak

↑
/11. Delaja - Skwierawski Alfons:

1. Delaja Alfonsa Skwierawskiego
z 10.07.1956 spisane przez Leonie
Lubeckiego, mpis, kserokop.

k. 5 s. 1-5

Kalisz Kaszubski, dn. 10 lipca 1956

Ruch Oporu na Pomorzu

00188

w latach 1939 - 1945

97

Gryf Pomorski

11)

Grupa Skwierawskiego Alfonsa

Składający relację: Skwierawski Alfons, obecny adres: Kalisz
Kaszubski nr ..... pow. Kościerzyna.

Relację zebrał: mgr. Leon Lubecki.

Wiadek relacji: *Ymna Lubecka, Kraków, ul. Słomowa 30*

Skwierawski Alfons znalazł schronienie w lesie od ¹⁹⁴⁰ .....

Z początku zdołała skupić koło siebie zaledwie trzech ludzi.

Stopniowo jednak grupa jego wzrosła się do 9 ludzi. Byli to
ludzie prześladowani przez Niemców.

Uzbrojenie: Skwierawski Alfons miał na samym początku tylko
browning. Stopniowo jednak uzupełniano uzbrojenie przez kupno
od żołnierzy niemieckich /przeważnie za skoninę/ oraz częściowo
zdobyto w utarczkach z Niemcami.

Ostateczne uzbrojenie grupy Skwierawskiego A. składało się
z następującej broni /9 ludzi/ każdy z partyzantów miał dubel-
tówkę, oprócz tego były w grupie 2 drylingi/ trzyturki/, 3 ka-
rabiny wojskowe, 4 browningi.

Dowódcą grupy był Skwierawski Alfons.

Grupa Alfonsa Skwierawskiego należała do organizacji "Gryf Pomors-
ki", który tworzył się od 1939 r. początkowo jako "Gryf Kaszubs-
ki".

Nie było jedności w dowództwie "Gryfa Pomorskiego". Jak można
się było zorientować z wyraźnego kierunku działania komendanta
rejonu majora "Rysia" - Gierszewskiego, ten usiłował zorganizow-
ać z oddziałów partyzanckich "Gwardię Ludową".

Grupa Skwierawskiego początkowo złożyła przysięgę na "Gwardię

Endowa", jednak kierunek działalności "Rysia" nie odpowiadał Komendzie A.K., to też major "Ryś" - Gierszewski Józef został wyrokiem sądu Komendy Armii Krajowej zamordowany w 1943 r.

Po zlikwidowaniu "Rysia" komendę trzech powiatów, a między innymi i powiatu kościerskiego objął Szalewski - "Soból", który organizował na tych terenach "Armię Krajową".

Wkrótce po objęciu funkcji komendanta rejonu przez Szalewskiego został wydany rozkaz złożenia nowej przysięgi. W tym celu w lasach koło Borsztala /gmina Dziemiany, pow. Kościerzyna/ zebrano kilka grup bojowych z okolicznych bunkrów, a kpt. Szalewski - "Soból" odebrał nową przysięgę na "A.K.". Dokładnej treści roty przysięgi A. Skwierawski nie pamięta.

Skwierawski był komendantem rejonu Kalisz Kaszubski, podobnie jak leśniczy Kinalski był komendantem Dziemian. W pobliżu Kalisza znajdowało się kilka schronów, wykonanych przez partyzantów. Jeden z nich zgodnie z opisem leśniczego Tylewicza został przypadkowo zdradzony, zresztą nieumyślnie.

Trzech bunkrarzy poszło do wioski po bieliznę. Przed powrotem spadł śnieg, skutkiem czego ślady widoczne zdradzały wejście do bunkra. Mieszkańcy w tej sytuacji zmuszeni byli opuścić dotychczasowe pomieszczenie, spodziewając się wizyty Niemców. Niemcy istotnie po pewnym czasie przybyli, ażeby zlikwidować bunkier, ale nie z powodu pozostawionych śladów na śniegu, lecz ponieważ zdradził miejsce bunkra "doktorek" Czapiewski, złapany przez rybaka Fenske, Reichsdeutscha z Wyrówna k. Kalisza.

Jeśli chodzi o zaopatrzenie i pomoc finansową, to Skwierawski wraz ze swoimi ludźmi zdani byli wyłącznie na własne siły. Płacili za prowiant po cenach sztywnych, pozostawiając najczęściej właścicielom należność w kopercie na widocznym miejscu w spiżarni, skąd "samowolnie" brali żywność.

Oceniając działalność kierownictwa "Gryfa Pomorskiego", Skwierawskiemu utrzymała się opinia, że działalność np. kpt. Szalewskiego "Sobola" nie była właściwa. Dowodem tego może być chociażby fakt lekkomyślnej zdrady kilku schronów, będących w dyspozycji "Sobola", w lesie w rejonie Lubiany k. Kościerzyny. W krytycznym dniu 26 maja 1944 r. w 3-ch schronach znajdowało się około 45 ludzi. Pomimo, że na drzewach partyzanci rozwiesili bieliznę do suszenia, nie wystawiono wogóle wart. Niemcy zaalarmowani okrążyli ten rejon lasu celem zlikwidowania osaczonych partyzantów. Załogi 2-ch schronów zdołały się wycofać i wydrzeć z okrążenia pozostawiając 2-ch zabitych kolegów, jednakże jeden bunkier Niemcy zdołali zaskoczyć, a wrzucając do środka wiązkę granatów kominkiem od dymu zlikwidowali pięciu^{x/} znajdujących się tam partyzantów.

Niemcy byli widocznie dostatecznie wcześniej zaalarmowani, jeżeli zdołali zmobilizować do akcji około 1200 żołnierzy "S.S." i policji. To też okrążeni partyzanci stoczyć musieli ząarty bój, zanim o zmroku zdołali się przedrzeć przez szosę i przez tor kolejowy.

Niemcy musieli krwawo zapłacić za 7 partyzantów / 5 w bunkrze i 2 w czasie walki/, gdyż mieli zabitych 22 SS - marów i policjantów, oraz kilkadziesiąt rannych, pomimo, że mieli ogromną przewagę ogniową nad osaczonymi.

Jednym z pośród zabitych partyzantów był Kaiser Teofil, który bronił się bohatercko do ostatniego naboju. To też Standartenführer Nordmann, dowódca Ueberfallkommando w Wielkich Chełmach, po przywiezieniu trupa Kaisera Teofila do miejsca zakwaterowania zebrał swoich podwładnych i wygłosił do nich przemówienie, a wskazując na zabitego patriotę kaszubskiego powiedział: "Gdyby Niemcy mieli takich żołnierzy, to przeszliby zwycięsko cały świat".

x/ Porównaj relację: A. Brezki, L i J. Kulasów i Landowskiego.

Po ułarczce pod Lubianą, Skwierawski Alfons został wysłany przez "Sobola" wraz z czterema ludźmi za Kościerzynę. W drodze powrotnej w pobliżu Sycowej Huty grupa jego weszła na obławę niemiecką. Jednego z partyzantów, który wyprzedził patrol Skwierawskiego Niemcy zdążyli złapać, reszta jednak uciekła. Złapany partyzant z powodu zastosowanych przez Niemców tortur zdradził miejsce rozlokowania bunkrów w rejonie Trawice. Na podstawie zeznań złapanego Niemcy natychmiast przerzucili całą obławę pod Trawice, gdzie w lesie okrażyli 7 bunkrów. 4 z nich były puste, jednak w trzech przebywali partyzanci. Dwa schrony Niemcy zlikwidowali całkowicie wrzucając do środka granaty ręczne. Załoga trzeciego bunkra, w której znajdował się Swierawski Franciszek, brat Skwierawskiego Alfonsa, oraz "Soból" usiłowała przedrzeć się z okrażenia, jednakże dostała się w krzyżowy ogień broni maszynowej. Jednemu z bunkrarzy udało się przeskoczyć, "Soból" dostał trzy strzały w nogi, jednak zdołał uciec do Tuszków, natomiast Skwierawski Franciszek upadł ciężko ranny. Przyskoczył do niego Polakożerca - Kozikowski, dowódca Jagdkompanii i dobił Skwierawskiego Franciszka. Powszechnie wiadomym było, że Kozikowski niesamowicie znęcał się nad Polakami. Przykładem tego może być fakt znęcania się w bestialski sposób nad doktorem Czapińskim, któremu założył uzdę końską na twarz i w ten sposób, bijąc go, oprowadzał po rynku w Kościerzynie. W podobny sposób znęcał się nad aresztowanym Tuskiem z Kornego. Bestialstwo Kozikowskiego nie ograniczało się wyłącznie do Polaków. Pewnego razu złapał w jednym z domów Łotysza, który zdezerterował z oddziału niemieckiego w Gdańsku. Kozikowski natychmiast tak go zmaltretował, że zamęczył go prawie na śmierć.

Grupa Alfonsa Skwierawskiego zasadniczo miała mało starć zbrojnych z Niemcami. Oddziały leśne "Gryfa Pomorskiego" częściowo zasilane były przez żołnierzy niemieckich - Polaków, eindeutschowanych, którzy po przyjeździe na urlop najczęściej uciekali do lasu.

Na okres zimy Skwierawski rozbił swoją drużynę na trzy grupy lokując w trzech oddzielnych schronach, ażeby zostawić na zewnątrz mniej śladów i łatwiej przetrwać zimę.

Na wiosnę 1945 r. zostali zastrzeleni przez Niemców dwaj lotnicy radzieccy, którzy schroniwszy się do lasu znaleźli opiekę w bunkrze Alfonsa Skwierawskiego, gdzie przetrwali do chwili oswobodzenia powiatu kościerskiego przez Armię Czerwoną.

/Zaświadczenie o udzielonej pomocy przechowuje do dziś kuzyn Alfonsa Skwierawskiego, Janikowski Roman z m. Kalisz Kaszubski pow. Kościerzyna./

Łączność pomiędzy grupą Alfonsa Skwierawskiego, a komendantem rejonu Sobolem i pomiędzy innymi bunkrami utrzymywana była przy pomocy łączników.

Łącznicy posługiwali się hasłami zmienianymi co pewien czas, niezależnie od tego grupa Skwierawskiego używała swoich własnych haseł.

Jeżeli zachodziła potrzeba skontaktowania się z bunkrami sąsiednich grup, trzeba było najpierw skontaktować się z komendantem rejonu "Sobolem"

Na podstawie ustnej relacji ob. Skwierawskiego Alfonsa

zabrał:

Anna J. Płonka
/-/ mgr. Lubecki Leon.

Relacja zgodna ze stanem faktycznym

/-/ Skwierawski Alfons.

Świadek relacji:

Lubocha Treha

verte

T. N: 1346/2203 Pom.

Głos w sprawie

Skwierawski Adam

✓ Party informacyjne

k. 2

a
sierż. Skwierowski Alfons
ps. "Pietruszka"

Kosciuszko
JON Gr. P. 1

Komendant bunkra oddz. partyz.
Jana Szewskiego; w 1942 r. (?)
zaprzyjęt do oddziału Stanisława
Pancsoche.

zob. T. M-220/829 Pancsoche
Stanisław z. II s. 3. Imp. Tszel

esl. II 102

Skwierawski Alfons

godzierny²
"Szyseki"

206. J. Szejdel, Wspomnienia
part. AK z Bomow Tucholskich
1) 1939-1945, Tom 2001 s. 149,
Wyd. FAFAK, t. XXX III;

2) Materiały do dziejów Pom. Okr.
ZWL-AK, Tom 2000, s. 153,
Wyd. FAFAK, t. XXX

WZ.XII.06

Skwierawski Affairs

ZESKANOWANE

